THE ROLE OF OVIDIU BÎRLEA IN THE RESEARCH OF ROMANIAN FOLKLORE

Mihaela Sandu (Hură)
PhD Student, „Ștefan cel Mare" University of Suceava

Abstract: The scientific work of Ovidiu Bîrlea is that of a complex researcher, with an impressive cultural horizon and with very rigorous research methods. First and foremost a folklorist, he always uses knowledge and working tools specific to other sciences – ethnology, ethnography, anthropology, history, literary criticism, linguistics, geography, musicology, choreography. With their help, he carries out the most extensive, detailed and profound analysis of Romanian folklore thanks to which our folklore managed, at the end of the 20th century, to synchronize with the European one. This achievement ensures its author an essential role in the evolution of Romanian research on popular creation.

Keywords: Bîrlea, folklore, species, research, analysis.

Un căutător grăbit al definiției folclorului poate afla că acesta reprezintă „totalitatea creațiilor artistice, literare, muzicale, plastice etc., a obiceiurilor și a tradițiilor populare ale unei țări sau ale unei regiuni[1]", precum și „știința care se ocupă cu creațiile artistice, obiceiurile și tradițiile populare[2]" Oricât de clare ar putea părea aceste explicații, ele ascund sute de pagini și decenii întregi de încercări de încadrare a acestui concept într-o definiție atotcuprinzătoare și unanim acceptată. La noi, Ovid Densusianu are una dintre abordările cele mai generoase și mai expresive, considerând că „folclorul trebuie să ne arate cum se răsfrâng în sufletul poporului de jos diferitele manifestațiuni ale vieții, cum simte și gândește el fie sub influența ideilor, credințelor, superstițiilor moștenite din trecut, fie sub aceea a impresiunilor pe care i le deșteaptă împrejurările de fiecare zi[3]". Privit astfel, acest domeniu este un fenomen viu, supus mereu evoluției și extinzându-și permanent dimensiunile. Cât despre definirea obiectului științei astfel denumite, aceasta a devenit ea însăși obiectul unor cercetări neîncheiate încă.

Dorind să delimiteze, să definească și să analizeze speciile folclorice românești, Ovidiu Bîrlea elaborează una dintre lucrările sale cele mai importante, *Folclorul românesc* (vol. I, 1981, vol. II, 1983), dedicată amintirii profesorului Petru Caraman. Această penultimă realizare din cariera sa științifică este, potrivit autorului, o lucrare de sinteză care evidențiază „rolul funcțional al fiecărei specii folclorice și mai cu seamă caracteristicile stilistice împreună cu modalitățile compoziționale de structurare poetică[4]". Analiza speciilor populare este întregită prin încercări de a determina originea și vechimea acestora, precum și a unor teme sau particularități stilistice. Ilustrarea cu citate substanțiale și ca număr, și ca dimensiuni, a problemelor abordate teoretic este motivată de convingerea lui Ovidiu Bîrlea că fragmentele extrase din texte reprezintă „singura modalitate de a revela frumosul poetic, oriunde s-ar găsi, la marii clasici sau la marii anonimi[5]".

[1] Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan" al Academiei Române, *Dicționarul Explicativ al Limbii Române*, Ediția a II-a, Editura Univers Enciclopedic, București, 1998, p. 389.
[2] *Idem.*
[3] Ovid Densusianu, „Folclorul. Cum trebuie înțeles", în vol. *Viața păstorească în poezia noastră populară*, EPL, București, 1966, p. 41.
[4] Ovidiu Bîrlea, *Folclorul românesc*, I, Editura Vremea, Colecția Mica Romă XXI, București, 2023, p. 23.
[5] *Idem.*

Rolul major al acestei lucrări rezidă, poate înainte de orice, în faptul că a apărut în contextul nenumăratelor lacune generate de lipsa instrumentelor de cercetare inerentă în cazul unei științe care nu depășise cu mult începuturile. Pe acest fond, sprijinindu-se pe eforturile mai mult sau mai puțin profesioniste ale antemergătorilor și pe propria activitate de culegere și de cercetare a producțiilor populare, Ovidiu Bîrlea oferă prima imagine detaliat și profesionist analizată a întregului repertoriu popular național, așa cum era cunoscut în acel moment. Totodată, încearcă să elimine pericolul etnocentrismului prin efortul de a delimita ceea ce este specific românesc în speciile analizate de elementele comune în folclorul mai multor popoare. Rezultatele acestui efort erau destul de incerte din cauza penuriei mijloacelor de cercetare comparativă a timpului, care deschidea calea nu observațiilor obiective, cât mai ales supozițiilor. Prin urmare, autorul își declară intenția (materializată în întreaga sa operă științifică) de a pune o barieră clară între constatările întemeiate pe cercetări aprofundate și opiniile bazate pe presupuneri. De altfel, formularea de teorii pornind doar de la presupoziții este o practică pe care Ovidiu Bîrlea o combate constant, considerând-o una dintre fețetele diletantismului care întârzia sincronizarea folcloristicii românești cu cea europeană.

Autorul își începe demersul prin trecerea în revistă a încercărilor de a da un nume acestei științe umaniste relativ recente, apărute în secolul al XIX-lea, și de a-i delimita domeniul. Sintagmele *popular antiquities* și *traditions populaires*, precum și termeni ca: *Volkskunde*, *demopsicologia*, *Völkerpsichologie*, *demologia*, *laografie* dovedesc dificultatea de a ajunge la un consens european chiar și în privința denumirii. Termenul „folklore", a cărui paternitate este atribuită britanicului W. J. Thoms, s-a impus, în cele din urmă, ca denumire atât a culturii spirituale a poporului, cât și a științei care a început să studieze această cultură.

Ioan Budai Deleanu, „se pare cel dintâi teoretician care s-a referit la unele specii folclorice[6]" la noi, utilizează, referindu-se la producțiile poporului, epitetele „de obște" sau „țărănești"[7]. Termenul *popular*, preluat din franceză, este asimilat în perioada *Daciei literare*, iar în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, Bogdan Petriceicu Hasdeu oscilează între traducerea din germană *etnopsicologie* și englezescul *folklore* pentru a denumi „toate prin câte se manifestă spiritul unui popor[8]". Nicolae Iorga este cel dintâi care, crede Ovidiu Bîrlea, folosește, la sfârșitul secolului XIX, denumirea *folcloristică* pentru disciplina care studiază creația populară, iar secolul următor va aduce și consacrarea definitivă a termenului *folclor*.

Depășind dificultatea de a ajunge la un consens în privința titulaturii folclorului, a urmat o dificultate și mai mare: aceea de a-l defini, de a-i stabili domeniul și de a-l delimita ferm de cele ale științelor învecinate (în special etnografia și etnologia). Au existat, firește, mai multe teorii și convingeri în privința a ceea ce poate fi considerat drept folclor: producțiile populare transmise pe cale orală; cultura spirituală a poporului – literatura, credințele și obiceiurile populare; cultura populară în totalitate, inclusiv limba populară. Acest caracter eterogen al folclorului astfel înțeles ridica mari probleme de culegere și de cercetare a producțiilor populare, ceea ce impunea limitarea domeniului folclorului la elemente care să aibă ceva în comun, de exemplu doar textele literare. În perioada interbelică a prins rădăcini tot mai adânci, mai ales în cultura rusă, limitarea sferei folclorului la creațiile artistice populare transmise prin viu grai: literatura, muzica și dansurile populare, unite atât prin caracterul oral, cât și prin cel sincretic. Cercetarea folcloristică impune, așadar, efortul convergent al folcloristului, al muzicologului și al coregrafului, sau formarea de specialiști care să acopere singuri aceste domenii. După Al Doilea Război Mondial, această delimitare a fost adoptată și la noi.

Ovidiu Bîrlea pune toate aceste șovăieli pe seama relativei tinereți a științei care studiază folclorul, ai cărei primi pași pot fi identificați la sfârșitul secolului al XVIII-lea. Cu toate că producțiile populare sunt, uneori, foarte vechi, „cercetarea acestora nu a devenit o

[6] *Ibidem*, p. 26.
[7] *Idem*.
[8] Bogdan Petriceicu Hasdeu, *Etymologicum Magnum Romaniae*, vol. II, București, Editura Socec, 1887, p. 9.

necesitate decât după ce a ajuns sensibilă, gata să ducă la crize culturale, diferența dintre cele două culturi, populară și de tip clasic[9]", consideră el. Pentru a încerca să înțeleagă atât apariția, cât și întârzierea interesului față de folclor, Bîrlea face o incursiune în istoria culturală a umanității, începând cu *Metamorfozele* lui Ovidiu, în care găsește că sunt abordate legendele mitologice fără rigoare filologică, eliminându-se din ele ceea ce era considerat „barbar" în raport cu spiritul cărturarilor. În Evul Mediu, creațiile populare erau apreciate de toate clasele sociale, în ciuda perspectivelor antagonice pe care le exprimau unele dintre ele. Marea schismă culturală dintre categoriile sociale s-a produs odată cu Renașterea – pătura cultivată a evoluat sub imperiul culturii clasice, în timp ce clasele „de jos" au continuat să meargă în linia tradiției populare, cu deschidere mereu și către problemele contemporane. Umaniștii au manifestat interes mai ales față de proverbe și de balade, Montaigne fiind, în opinia lui Ovidiu Bîrlea, cel dintâi cărturar renascentist care a pus în lumină frumusețea poeziei populare, punând-o la același nivel cu cea a liricii culte. Din acest moment, atenția acordată folclorului a fost sporadică și fără ecouri, până în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, când Johann Gottfried von Herder observă naturalețea, vitalitatea și expresivitatea poeziei populare.

Dimitrie Cantemir în *Descriptio Moldaviae* prefigurează, după părerea lui Ovidiu Bîrlea, folcloristica și etnografia românească. Ioan Budai Deleanu este considerat a fi, la noi, autorul primului îndemn de a se nota creațiile populare, pentru a nu fi date uitării faptele istorice pe care le zugrăvesc. Cea dintâi colecție românească de lirică populară (1838) îi aparține lui Nicolae Pauleti, dar valul culegerilor de material folcloric se va naște la *Dacia literară*, odată cu publicarea colecției *Poesii poporale. Balade* (1852-1853) a lui Alecu Russo și Vasile Alecsandri. „Cu aceasta, se inaugura și la noi tânăra disciplină, folcloristica românească.[10]"

După această prezentare sintetică a tatonărilor în privința denumirii și a definirii folclorului, precum și a clarificării granițelor științei care îl studiază, Ovidiu Bîrlea se oprește asupra trăsăturilor reprezentative ale creației populare, trăsături mult mai evidente prin compararea cu cele ale creației culte. De la bun început, atrage atenția asupra caracterului variabil al acestor caracteristici, în funcție de mediul în care sunt create și în care circulă producțiile folclorice, mediu definit, printre altele, de nivelul de alfabetizare al țăranilor, de influența orașului (pe care autorul o consideră „tiranizantă[11]") sau a literaturii culte.

1. Comentând *caracterul tradițional* al creației populare, autorul pornește de la constatarea că și creația cultă, inclusiv cea avangardistă, se construiește pe o temelie tradițională, dar „în folclor, tradiția se arată mai tiranică, mai dominantă și chiar exclusivistă[12]". Cercetarea aprofundată a acestei caracteristici se lovește însă de lipsa unui depozit bogat de materiale folclorice culese, ceea ce face imposibilă ajungerea la arhetipul creației studiate, deci și reconstituirea parcursului ei până în momentul actual.

În opinia lui Ovidiu Bîrlea, această trăsătură definitorie a folclorului a fost mereu amenințată de câteva pericole:

– contactul comunităților rurale cu civilizația urbană; nici caracterul arhaic al unora dintre aceste comunități nu asigură rezistența tradiției, ci dimpotrivă, „cu cât regiunea intrată în orbita culturii citadine e mai arhaică, cu atât ciocnirea dintre cele două culturi e mai violentă și duce mai repede la părăsirea tradiției folclorice în aspectele ei suplinite cu succes de formele urbane[13]";

– colonizarea unei regiuni sau amestecul din orice motiv al populației băștinașe cu o alta, chiar și în cazul zonelor izolate, aflate departe de centrele urbane;

[9] Ovidiu Bîrlea, *op. cit.*, p. 34.
[10] *Ibidem*, p. 39.
[11] *Ibidem*, p. 40.
[12] *Ibidem*, p. 41.
[13] *Ibidem*, p. 42.

– evoluția mentalității aduce renunțarea la unele elemente văzute ca „înapoiate”, cum ar fi opincile, înlocuite cu cizmele orășenești; aceleiași disoluții îi sunt supuse și unele specii populare, precum basmul, care a devenit literatură pentru copii mai ales după Primul Război Mondial, în timpul căruia țăranii soldați și-au schimbat modul de a gândi;

– plecarea copiilor de la sat la studii și integrarea lor în mediul citadin.

Unii dintre factorii care asigură un repertoriu folcloric mai bogat și mai bine conservat sunt:

– vechimea și continuitatea unei comunități rurale în aceeași așezare;

– situarea comunității rurale într-o arie de la periferia culturii naționale, întrucât modernizările sunt specifice zonelor de centru;

– persistența caracterului tradițional variază și în funcție de speciile populare, mai rezistente fiind cele cu substrat ritualic, în special din zona obiceiurilor funebre și a descântecelor, probabil datorită convingerii că nerespectarea întocmai a ritualului ar avea repercusiuni nefaste sau cel puțin nu s-ar atinge eficiența dorită.

Convingerea lui Ovidiu Bîrlea este aceea că, spre deosebire de literatura cultă, în folclor intrarea în umbră sau dispariția unei specii nu este reversibilă, astfel încât tentativele de reînviere a unui repertoriu popular pot avea doar un efect de moment, „deoarece torentul de asimilare urbanizantă se vădește mai puternic prin condițiile firești de dezvoltare industrială impetuoasă, care acționează irezistibil și asupra mentalității și a gustului pentru frumos[14]”.

2. *Caracterul colectiv* diferențiază creația populară de cea cultă mai mult decât cel tradițional, dar nu constă în crearea produsului folcloric de către întreaga colectivitate, așa cum credeau romanticii, ci în preluarea și însușirea acestui produs de către colectivitate. Creatorul este individual, aidoma celui cult, însă îl deosebesc de acesta două trăsături importante:

– el nu se străduiește să fie original prin exprimarea unor idei sau trăiri personale inedite, întrucât este un reprezentant al comunității sale, cu ale cărei gusturi, idealuri, mentalitate se identifică. Altfel spus, „insul creator e doar mesagerul poetic al colectivității, delegat să-i exprime sentimentele și ideile, vorbind întotdeauna numai în numele tuturor, chiar când formularea este individuală, la persoana întâi[15]”. Astfel, colectivitatea se regăsește în creația populară, acesta fiind elementul obligatoriu care asigură existența și perpetuarea creației;

– creatorul popular nu se dorește unic nici prin utilizarea unor mijloace de expresie proprii, așa încât nu pregetă să preia formule deja uzuale în tradiția folclorică; s-a constatat chiar că produsul popular este cu atât mai bine primit de către comunitate, cu cât integrează mai multe astfel de elemente consacrate. Creația astfel realizată este, așadar, „o construcție în care cărămizile sunt vechi, utilizate anterior în alte construcții, doar dispunerea lor e nouă, împreună cu mortarul care îi asigură trăinicia[16]”.

Odată ajunsă în colectivitate, creația populară suferă intervenții, de multe ori spontane, ceea ce constituie de fapt o cizelare permanentă și o adaptare la gusturile, la mentalitatea, la problemele interpreților și ale comunității, deci o continuare a procesului de creație. Această ajustare continuă explică atât numărul uneori considerabil de variante ale aceluiași produs folcloric, cât și actualitatea acestuia. Există și situații în care, deși creația nu se modifică formal, se schimbă maniera în care este înțeleasă, fie din cauza polisemantismului limbajului, fie din cea a funcției diferite pe care o primește în cadrul repertoriului local.

O constatare care i-a uimit inițial pe folcloriști a fost cea a interferențelor uneori considerabile dintre cultura populară și cea a claselor sociale superioare. S-au ivit astfel controverse în privința încercărilor de a se stabili care dintre cele două îi este tributară celeilalte. Ovidiu Bîrlea identifică influența culturii clasice asupra celei populare în primul

[14] *Ibidem*, p. 46.
[15] *Ibidem*, p. 47.
[16] *Ibidem*, pp. 48-49.

rând la nivelul tehnologiei și al vestimentației – cizmele, ghetele, pălăria. Unele dintre speciile folclorice cu rădăcini culte sunt versurile funebre, marșurile nupțiale, unele orații, cântecul de stea. Influența cultă s-a materializat și în deprinderea obiceiului de a scrie versurile în caiete personale și de a le indica paternitatea prin semnătură.

3. *Caracterul anonim* al produsului folcloric provine, consideră Ovidiu Bîrlea, din cel colectiv – fiind un exponent al comunității și exprimând gândurile și trăirile acesteia, creatorul rămâne anonim deoarece „numele lui nu are nicio importanță[17]". Această calitate a sa de reprezentant al colectivității face ca cei care îi interpretează creația să se regăsească în ceea ce transmite aceasta și să o considere aproape ca pe o realizare proprie, astfel încât ea devine de fapt a tuturor.

4. *Caracterul oral* este o altă particularitate a folclorului, însă asupra căreia acesta nu deține monopolul. În primul rând, înaintea apariției scrisului, orice formă de cultură s-a transmis oral. De asemenea, chiar în epoca modernă, unele produse ale culturii citadine, cum ar fi bancurile, continuă să circule pe cale orală. În al doilea rând, tehnologia modernă (discurile, radioul, cinematograful, televiziunea) favorizează difuzarea orală a produsului folcloric.

Unele diferențe dintre creația populară și cea cultă sunt generate de faptul că cea dintâi depinde extrem de mult de memoria interpreților, cei care de fapt o scot la lumină și o fac să trăiască. De altfel, se crede că memoria persoanelor din clasele sociale considerate inferioare este superioară celei a persoanelor care au acces la cultura clasică.

Oralitatea face ca transmiterea produsului folcloric să fie uneori capricioasă și greu de urmărit. Speciile de dimensiuni mai mici se difuzează de obicei în valuri concentrice, acoperind întreaga comunitate și extinzându-se și în afara ei. Textele populare de dimensiuni mai mari și cu elemente mai complexe, însă, se transmit între interpreți asemănători ca memorie și talent, dar care adesea nu aparțin aceleiași comunități și care intră în contact de pildă în armată sau în timpul muncilor sezoniere. Prin urmare, centrul de iradiere a textelor respective este foarte greu sau chiar imposibil de identificat.

Circulația orală a generat apariția variantelor creațiilor populare, uneori foarte numeroase. Delimitându-se de convingerea unora dintre folcloriștii secolului anterior că variantele sunt produse imperfecte, alterate, și că trebuie „corectate", Ovidiu Bîrlea crede că acestea împrospătează creația, sporindu-i farmecul și evitând monotonia. Mai mult, consideră că atenuarea variabilității denotă lipsa talentului interpretului, iar dispariția ei ar provoca „osificarea produselor folclorice și, implicit, ștergerea lor din memoria populară (...)[18]". Aceasta deoarece, odată cu evoluția cercetării folcloristice, s-a constatat că modificările aduse creației populare nu sunt generate în primul rând de o memorie deficitară, ci de impulsul de a nuanța pentru a înnoi. Nu de puține ori, aceste nuanțe noi schimbă considerabil semnificațiile creației, adaptându-le la mentalitatea și așteptările contemporane.

Un alt efect al oralității îl reprezintă apariția unor formule cizelate, „scuturate" de elementele inutile pentru a fi reținute mai ușor. Cerințele contextului interpretării impun adeseori repetarea acestor formule – care variază de la câteva cuvinte la câteva versuri sau o frază –, ceea ce explică frecvența repetiției în folclorul românesc, văzută de mulți doar ca o imperfecțiune.

Analizând meticulos caracteristicile cunoscute deja ale creației populare, Ovidiu Bîrlea vede în aceasta și altceva – naivitate arhaică, valoare estetică, mijloace artistice aparent modeste, dar firești, conforme cu orizontul spiritual al creatorului și al interpretului, o legătură naturală între viața interioară a acestora și felul în care o exprimă. De asemenea, atrage atenția

[17] *Ibidem*, p. 54.
[18] *Ibidem*, p. 60.

asupra riscului de a cerceta creația populară ignorându-i sincretismul, ceea ce reprezintă o limitare pe care o pune pe seama diletantismului.

Toate aceste observații sunt detaliate în cele două volume ale *Folclorului românesc*, impresionante nu doar ca dimensiuni, ci mai ales ca orizont al cunoașterii folclorului și folcloristicii românești și europene.

Volumul întâi a apărut în 1981 la Editura Minerva din București și a fost reeditat în condiții net superioare în 2023, fiind inclus în Colecția Mica Romă XXI, coordonată de Cristian Bădiliță, a Editurii Vremea din București, într-o ediție îngrijită de Ion Tița-Nicolescu. Autorul analizează în această primă parte a lucrării:

– *proza epică*: legenda, basmul, basmul despre animale, snoava, povestirea;

– *folclorul obiceiurilor calendaristice*: colindatul cu măști, colindatul copiilor, colindatul propriu-zis, plugușorul și semănatul, vasilca, cântecele de stea;

– *folclorul celorlalte obiceiuri de peste an*: paparuda, caloianul, Lăzărelul, Drăgaica;

– *folclorul obiceiurilor din ciclul familial*: nașterea, repertoriul nupțial, repertoriul funebru.

Volumul al doilea, publicat în 1983 la Editura Minerva, nu a fost reeditat. Cuprinsul său include: *balada*, *cântecul propriu-zis*, *strigătura*, *proverbul*, *ghicitoarea*, *cântecul de leagăn*, *folclorul infantil*.

Speciile folclorice sunt abordate după un tipar foarte riguros organizat:

– etimologia denumirii speciei și circulația acestei denumiri în spațiul românesc și european;

– locul ocupat de specie în folclorul național și universal;

– colecțiile românești și internaționale care cuprind texte din specia analizată;

– definirea speciei;

– contextul apariției acesteia;

– structura ei;

– analiza speciei în cadrul folclorului românesc – importanță, funcții, repertoriu, circulație, prilejul interpretării, tematică, clasificări, particularități stilistice.

Maniera în care este realizată analiza tuturor acestor aspecte este recognoscibilă pentru cunoscătorii metodelor de cercetare ale lui Ovidiu Bîrlea:

- speciile folclorice sunt urmărite în context nu doar românesc, ci și european, pentru a combate tendința exagerată a unor folcloriști de a demonstra unicitatea sau superioritatea națională a unora dintre acestea;
- sunt reliefate dificultățile de orice natură ale cercetării;
- pentru a oferi o imagine cât mai clară a specificului speciilor populare contemporane, autorul apelează permanent la instrumentele istoriei folcloristicii, mergând pe firul evoluției acestor specii până la cel mai îndepărtat moment cunoscut al existenței lor;
- repertoriul românesc al fiecărei specii este prezentat matematic, cu tipuri și subtipuri numerotate după clasificările internaționale, indicându-se adesea mai multe variante de clasificare, cu plusurile și minusurile lor;
- sunt evidențiate funcțiile fiecărei specii atât în folclorul contemporan, cât și în cel al altor epoci, autorul înregistrând inclusiv ecouri foarte rare ale rolului cultic (în special propițiator sau apotropaic) al unora dintre speciile văzute astăzi doar ca prilejuri de desfătare (cum ar fi basmul);
- mai mult decât alți folcloriști, autorul insistă mereu asupra relației dintre lumea interioară a creatorului și modul în care o exprimă acesta în creație, dovedindu-se un foarte bun cunoscător al psihologiei populare;
- interpretul creației devine, în analiza lui Ovidiu Bîrlea, un element extrem de important, datorită memoriei sale impresionante, dar și modului în care

reușește, prin adăugarea unor nuanțe textului sau interpretării, să adapteze creația la mentalitatea, la idealurile și la gusturile epocii sale;

- autorul vede această variabilitate a produselor folclorice nu ca pe o alterare a creației originare, ci ca pe o dovadă a talentului interpretului, precum și ca pe o modalitate de împrospătare a folclorului și de evitare a monotoniei, care ar produce osificarea acestuia;
- speciile sunt analizate pe cât posibil comparativ, prin raportare la alte specii din folclorul național și uneori prin trimiteri către aceleași specii din folclorul european;
- comentarea particularităților stilistice ale creațiilor populare se realizează nu cu instrumentele criticului literar, ci cu cele ale folcloristului, care interpretează figurile de stil și imaginile artistice în concordanță cu gândirea, trăirile, așteptările și gusturile omului din popor;
- evidențiind diversele roluri ale creației populare (documentar, propițiator, apotropaic, satiric, ilariant etc.), Ovidiu Bîrlea acordă o mare atenție celui estetic, chiar și în privința unor aspecte considerate de alți folcloriști drept imperfecțiuni (de exemplu, repetiția, atât de prezentă în folclor, pe care nu o vede ca pe o dovadă de sărăcie a gândirii sau a exprimării, ci ca pe o cerință a contextului în care trebuie interpretat produsul folcloric);
- meticulozitatea cercetătorului merge de la detaliul de ordin științific până la indicații referitoare la trăiri intime ale creatorului sau interpretului popular și ale colectivității care receptează creația;
- una dintre realitățile cercetării folcloristice a momentului pe care le combate cel mai mult Bîrlea este diletantismul, față de care este mai intolerant decât față de erorile științifice, atunci când acestea sunt comise nu din cauza lipsei de profesionalism a cercetătorului, ci a penuriei de moment a informațiilor sau a mijloacelor de cercetare;
- exemplificările cu citate din textele populare sunt foarte consistente ca număr și ca dimensiuni, din dorința de a expune realitatea nudă a acestor texte, pe care o consideră mult mai grăitoare decât interpretările cercetătorului;
- pe cât posibil, autorul apelează la informații concrete și obiective, considerând că supozițiile pot deveni calea către diletantism;
- mai presus de orice, creația populară este văzută cu ochii unui iubitor de folclor, dar și cu sensibilitatea scriitorului, care sesizează și gustă poezia descoperită inclusiv în zone considerate în genere lipsite de lirism (de exemplu, basmul este „poezia contrastului[19]”, „un amestec continuu de naivitate și candoare poetică[20]”, legenda „rămâne mereu un rezervor de alimentare poetică[21]” etc.);
- mai puțin incisiv ca cercetător al speciilor folclorice decât ca istoric al folcloristicii, Ovidiu Bîrlea nu trece însă cu vederea niciodată neajunsurile lucrărilor sau ale metodelor de cercetare, pe care dă uneori impresia că le percepe subiectiv, ca pe niște afronturi aduse domeniului pe care îl consideră a sta la temelia culturii omenirii (de pildă, sancționează în mod repetat tendințele multor culegători, în frunte cu Alecsandri, de a „corecta” sau de a „înfrumuseța” creațiile culese).

Alimentându-se dintr-un orizont cultural impresionant, realizat și pe cale livrescă, dar și prin cunoașterea efectivă a realităților folclorice, afirmându-și permanent convingerea că folclorul este o avere națională obligatoriu de cunoscut, de promovat și de conservat, coborând

[19] *Ibidem*, p. 233.
[20] *Idem*.
[21] *Ibidem*, p. 178.

în mecanismele cele mai adânci ale speciilor folclorice, având ochii mereu deschiși către frumusețea creației populare și combătând fără menajamente diletantismul în cercetarea acesteia, Ovidiu Bîrlea și-a asigurat un rol central în evoluția folcloristicii românești și în situarea ei la același nivel valoric cu cea internațională.

BIBLIOGRAPHY

1. Bîrlea, Ovidiu, *Folclorul românesc*, I, Editura Vremea, Colecția Mica Romă XXI, București, 2023.

2. Bîrlea, Ovidiu, *Folclorul românesc*, II, Editura Minerva, București, 1983.

2. Densusianu, Ovid, „Folclorul. Cum trebuie înțeles", în vol. *Viața păstorească în poezia noastră populară*, EPL, București, 1966.

3. Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan" al Academiei Române, *Dicționarul Explicativ al Limbii Române*, Ediția a II-a, Editura Univers Enciclopedic, București, 1998.

4. Petriceicu Hasdeu, Bogdan, *Etymologicum Magnum Romaniae*, vol. II, Editura Socec, București, 1887.